

GÖNÜLLÜ İTFAİYECİLİK ÖRNEĞİNDE TÜRKİYE’DE BELEDİYE HİZMETLERİNE GÖNÜLLÜ KATILIM¹

VOLUNTARY PARTICIPATION IN MUNICIPAL SERVICES IN TURKEY: THE CASE OF VOLUNTARY FIREFIGHTING

Ethem Kadri PEKTAŞ*

* Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, pektas@aku.edu.tr

ÖZ

Yerel yönetimler günümüzde kamu yönetim sisteminin en demokratik kurumları arasında kabul edilmektedir. Bunun en önemli gerekçelerinden biri, yerel yönetimlerin ve özellikle belediyelerin halkın kendilerini ve beldelerini ilgilendiren konularda yönetime katılmalarına çeşitli yol ve yöntemlerle fırsat veren yapılarıdır. Nitekim Türkiye’de yürürlükteki yerel yönetim mevzuatında da halkın yerel kamu hizmetleri ile ilgili karar alma ve uygulama süreçlerine katılımına ilişkin hükümler yer almaktadır. 2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun “Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım”ı düzenleyen 77. maddesi de bu niteliktedir ve ülkenin çok sayıda kentinde yürütülen gönüllü hizmet faaliyetine yasal dayanak oluşturmaktadır. Asıl mesleği itfaiyecilik olmayan ve birçok beldede gönüllü olarak görev üstlenen, eğitim, beceri ve donanım olarak profesyonel itfaiyecilerin imkân ve kabiliyetlerine sahip olan ve gerekli durumlarda itfai olaylara müdahale eden itfaiyeciler literatürde “gönüllü itfaiyeci” olarak adlandırılmaktadır. Bu çalışmada Türkiye’de belediye hizmetlerine gönüllü katılım yollarından belki de en önemli ve tehlikelisini oluşturan gönüllü itfaiyecilik faaliyetleri; kavramsal ve teorik altyapısı, hukuksal dayanakları, dünyadaki ve Türkiye’deki uygulamaları ve benzeri boyutlarıyla ele alınmakta, bu alanda yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri gözden geçirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Belediye Hizmetleri, İtfaiye Hizmetleri, Hizmetlere Gönüllü Katılım, Gönüllü İtfaiyecilik.

Jel Kodları: H75, H84, R3, O3.

ABSTRACT

Local governments are today considered among the democratic institutions of the public administration system. One of the most important reasons for this is the construction of local governments, and in particular the municipalities, which allow people to participate in governance in a variety of ways and methods, involving themselves and their counties. Article 77 of the Municipal Law No.5393 dated 2005, which regulates “Voluntary Participation in Municipal Services” is also a legal basis for the voluntary service activity carried out in many cities of the country. People whose main job is not firefighting and who have volunteer work in many counties and who have the capabilities of professional firefighters as training, skills and equipment and who are able to intervene in the fire events in emergency are called “volunteer firefighters” in the literature. In this study, volunteer firefighting activities which constitute the most important and dangerous part of voluntary participation in municipal services in Turkey are investigated in terms of conceptual and theoretical framework, legal bases, implementations in both Turkey and the world, and viewed the problems and their solution proposals in this area.

Keywords: Municipal Services, Firefighting Services, Voluntary Participation in Services, Voluntary Firefighting.

Jel Codes: H75, H84, R3, O3.

¹ Bu çalışma Afyon Kocatepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi’nce 17.KARİYER.27 kodlu Kariyer Destek Projesi kapsamında desteklenmektedir.

1. GİRİŞ

Gönüllülük, basit bir tanımla, bir kimsenin herhangi bir baskı/zorlama altında ya da görev gereği olmaksızın ve herhangi bir maddi çıkar gözetmeksizin kendi hür iradesi ile toplum yararına katkıda bulunma çabasını ifade etmektedir. İş birliği ve dayanışma da söz konusu çabanın sonuç vermesinde en etkili araçlar arasında yer almaktadır. Bu çerçevede bireylerin gönüllülük faaliyetlerini² bir örgütsel yapı içerisinde yürütmeleri, eğitim-öğretim süreçleri yoluyla faaliyetin gerektirdiği bilgi, beceri ve fiziksel yeterlik düzeyine erişmeleri, işbölümü ve uzmanlaşmanın sağlayacağı üretim ve verim artışına ilişkin avantajlardan yararlanmaları ideal bir tercihtir.

Yerel yönetimler günümüzde kamu yönetim sisteminin en demokratik kurumları arasında kabul edilmektedir. Bunun en önemli gerekçelerinden biri, hiç kuşkusuz yerel yönetimlerin ve özellikle belediyelerin halkın kendilerini ve beldelerini ilgilendiren konularda yönetime katılmalarına çeşitli yol ve yöntemlerle fırsat veren yapılarıdır. Nitekim Türkiye’de yürürlükteki yerel yönetim mevzuatında da halkın yerel kamu hizmetleri ile ilgili karar alma ve uygulama süreçlerine katılımına ilişkin hükümler yer almaktadır. Örneğin 2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu 13. maddesinde, hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma haklarını tanımaktadır. Yine kanunun “Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım”ı düzenleyen 77. maddesi de bu niteliktedir ve ülkenin çok sayıda kentinde yürütülen gönüllü hizmet faaliyetine yasal dayanak oluşturmaktadır.

Gönüllü itfaiyecilik bugün dünyanın pek çok ülkesinde yaygın olarak uygulanmakta olan bir kurumdur. Yine pek çok ülkede gönüllü itfaiyeciler profesyonel itfaiyecilere oranla çok daha fazladır. Türkiye’de de başta İstanbul ve Kocaeli büyükşehir belediyeleri olmak üzere çok sayıda belediyede gönüllü itfaiyecilik faaliyetleri desteklenmekte, ülkedeki eğitilmiş gönüllü itfaiye personeli ve gönüllü itfaiye istasyonu sayısında sürekli bir artış gözlenmektedir. Ancak bu gelişmeyi dünyadaki diğer örnekler ile karşılaştırdığımızda yeterli bulmak mümkün görünmemektedir.

Yangın ve diğer afetlere müdahalede ilk dakikaların çok büyük önem taşıdığı düşünüldüğünde, gönüllü itfaiyecilik sisteminin, olaylara kısa sürede müdahale edilmesi ve zarar-zıyanın büyümeden önlenmesi konusunda ne kadar önem taşıdığı tahmin edilebilir. Bu çalışmada Türkiye’de belediye hizmetlerine gönüllü katılım yollarından belki de en önemli ve tehlikelisini oluşturan gönüllü itfaiyecilik faaliyetleri; kavramsal ve teorik altyapısı, hukuksal dayanakları, dünyadaki ve Türkiye’deki uygulamaları ve benzeri boyutlarıyla ele alınmakta, bu alanda yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu kapsamda ilk olarak gönüllü itfaiyecilik konusuna ilişkin bazı temel kavramların anlamlarını gözden geçirmek yararlı olacaktır.

2. İTFAİYE HİZMETLERİ VE GÖNÜLLÜ İTFAİYECİLİĞE İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

2.1. Afet, Acil Durum, Yangın, İtfaiye ve İtfaiyeci

Afet, toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylardır. Acil durum ise toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil

² Dünyada 2011 yılı itibarıyla 140 milyon civarında gönüllünün çeşitli kamu yararı odaklı faaliyetlerde yer aldığı belirtilmektedir (Birleşmiş Milletler Gönüllüleri, 2011:20). Dünyada gönüllülüğün durumu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Birleşmiş Milletler Gönüllüleri, Dünyada Gönüllülüğün Durumu Raporu, 2011.

müdahaleyi gerektiren olayları ve bu olayların oluşturduğu kriz halini³ ifade eder. Bir afet ve aynı zamanda acil durum niteliği taşıyan yangın, kontrol dışına çıkmış yanma olayıdır. Bir başka tanıma göre, insan istekleri dışında çıkan ve (sabotajla çıkarılan yangınlar hariç) insan menfaatlerine aykırı olan, gelişen ve istenildiği zaman kontrol altına alınıp söndürülemeyen yanma olaylarına “yangın” denilmektedir.

İtfaiye kelimesinin kökeni Arapça’da söndürme anlamına gelen “itfa”dır. Terim fiziki anlamda “sönüm”, ticari anlamda ise “bir borcu azar azar ödeyerek kapatma” demektir. Bu kapsamda itfaî terimi “söndürmeye ilişkin”, itfaiye terimi ise “yangın söndürme işlemi yapan kuruluş” anlamına gelmektedir. Bu kuruluşta çalışan ve “yangın söndürmekle yükümlü personel”e de itfaiyeci (ing. firefighter, fireman) denilmektedir.

2.2. Profesyonel İtfaiyeci, Gönüllü İtfaiyeci, Gönüllü İtfaiye İstasyonu ve Karma İtfaiye İstasyonu

2015 tarihinde 1153 sayılı İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi Kararı ile kabul edilen ve diğer çok sayıda gönüllü itfaiyecilik yönetmeliğine referans oluşturan “İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı İtfaiye Daire Başkanlığı Gönüllü İtfaiyecilik Yönetmeliği” 3. maddesinde profesyonel itfaiyeci, gönüllü itfaiyeci, gönüllü itfaiye istasyonu ve karma itfaiye istasyonu kavramlarını tanımlamıştır. Buna göre profesyonel itfaiyeci, mesleği itfaiyecilik olan ve bu tam zamanlı görevinden dolayı maaş alan itfaiyecidir. Gönüllü itfaiyeci ise, mesleği itfaiyecilik olmayan ve bu görevden dolayı maaş almayan, profesyonel itfaiyecilerin istihdam edilmesinin uygun olmadığı, nüfusun az, itfai olay çıkma sıklığının düşük olduğu yerleşim yerlerinde gönüllü olarak görev üstlenen, eğitim, beceri ve donanım olarak profesyonel itfaiyeci imkân ve kabiliyetlerine sahip olan, itfai olay

vukuunda kendi meşguliyetini bırakıp, emir komuta zinciri içinde olaylara müdahale eden ve olay sonrası kendi meşguliyetine dönen itfaiyeciyi ifade eder.

Gönüllü itfaiye istasyonu, nüfusu az ve buna bağlı olarak itfai olay çıkma sıklığı düşük olan yerleşim yerlerine kurulan, gönüllü itfaiyecilerin yatakhane dışındaki imkânlarını barındıran en küçük tip itfaiye istasyonu için kullanılan bir kavramdır. Bazı yerleşim yerleri de vardır ki buralarda gönüllü itfaiyecilerin muhtemel bir itfai olaya müdahale gücü ve donanımı yetersiz kalabilir. Bu tür alanlar için karma nitelikte itfaiye istasyonları kurgulanmıştır. Bu çerçevede itfai olay çıkma sıklığı, sırf gönüllülerden oluşan istasyonların müdahale edebileceğinden fazla, bununla birlikte sırf profesyonellerden oluşan istasyonları da gerektirmeyecek kadar az olan yerleşim yerlerinde kurulan itfaiye istasyonlarına “karma itfaiye istasyonu” adı verilmektedir.

3. TÜRKİYE’DE İTFAİYE HİZMETLERİNİN VE GÖNÜLLÜ İTFAİYECİLİK UYGULAMALARININ BAŞLICA YASAL DAYANAKLARI

Türk idare hukuku mevzuatında itfaiye hizmetlerinin ve gönüllü itfaiyeciliğin doğrudan ve dolaylı yasal dayanaklarından başlıcaları şunlardır:

- 2004 tarih ve 5216 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu”,
- 2005 tarih ve 5393 sayılı “Belediye Kanunu”,
- 2005 tarih ve 25961 sayılı “İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği”,
- 2006 tarih ve 26326 sayılı “Belediye İtfaiye Yönetmeliği”,
- 2007 tarih ve 26735 sayılı “Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik”.

Bunlara ilaveten bazı belediyeler tarafından çıkarılan “Gönüllü İtfaiyecilik” yönetmelikleri de birer idari düzenleme olarak ilgili belediyeler için birer hukuki

³ 2009 tarihli ve 5902 sayılı “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”, md.2.

kaynaktır. Söz konusu yönetmelikler⁴ gönüllü itfaiyecilik uygulamalarına yasal dayanak olarak genellikle 2005 tarihli “İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği”ni göstermektedirler.

3.1. 2004 Tarih ve 5216 Sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu”

Büyükşehir Belediyesi Kanunu “Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları” başlığını taşıyan 7. maddesinde itfaiye hizmetleri ile ilgili olarak “(u) İl düzeyinde yapılan plânlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek: **itfaiye ve acil yardım hizmetlerini** yürütmek; (...)” görevini büyükşehir belediyelerine yüklemiştir (birinci fıkra, u bendi). Kanun’a göre büyükşehir ilçe belediyelerinin itfaiye hizmeti ifa etme görevi bulunmamakta, bu görev yalnızca büyükşehir belediyelerince yerine getirilmektedir.

Türk yerel yönetim sisteminde önemli değişiklikler meydana getiren 2012 tarihli ve 6360 sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” gereği 2014 yılının Mart ayında yapılan mahalli idareler seçimleriyle birlikte 14 ilde⁵ yeni büyükşehir belediyeleri kurulmuş ve böylece büyükşehir belediyesi kurulan toplam 30 ildeki belediye itfaiyesi hizmetleri bütünüyle büyükşehir belediyeleri tarafından üstlenilmiştir. 6360 sayılı kanunla birlikte büyükşehir belediyelerinin görev alanı ilin mülki sınırlarına taşınınca,

daha önce sadece kent merkezindeki itfaiye hizmetlerinden sorumlu olan büyükşehir belediyeleri il sınırlı içindeki tüm alanların itfai ihtiyaçlarını karşılamak zorunda kalmışlardır.

3.2. 2005 Tarih ve 5393 Sayılı “Belediye Kanunu”

2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun özellikle 13, 14, 48, 52, 53 ve 77. maddeleri itfaiyecilik ve gönüllü itfaiyecilikle ilgili hükümler içermektedir. Kanun’a göre “hemşehri hukuku” çerçevesinde; herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir ve hemşehrilerin, belediye karar ve **hizmetlerine katılma**, (...) hakları vardır. 13. maddedeki bu hüküm hemşehrilerin belediye hizmetlerine “gönüllü” olarak katılabilmelerini güvence altına almaktadır.

5393 sayılı kanunun “belediyenin görev ve sorumlulukları” ile ilgili 14. maddesinde, belediyelerin mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla; (...) zabıta, **itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans**; (...) hizmetlerini yapmak veya yaptırmak zorunda oldukları hükme bağlanmıştır (birinci fıkra, a bendi). Sözü edilen ifası zorunlu görevlere ve itfaiye hizmetlerinin herkeşçe kabul edilen önemine rağmen Belediye Kanunu belediye örgütünün oluşturulması zorunlu hizmet birimleri arasına itfaiye birimini dâhil etmemiştir. 48. maddede “Belediye teşkilâtı”nın, norm kadroya uygun olarak yazı işleri, malî hizmetler, fen işleri ve zabıta birimlerinden” oluşacağı, beldenin nüfusu, fizikî ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak, (...) gerektiğinde sağlık, itfaiye, (...) ve ihtiyaca göre diğer birimlerin belediye meclisinin kararıyla oluşturulabileceği öngörülmektedir (md.48).

Kanun’un 52. maddesi “İtfaiye” başlığını taşımaktadır ve bu hizmetlerin “kesintisiz olarak” yürütüleceğini hükme bağlamıştır (ikinci fıkra).

“Acil durum plânlaması” başlıklı 53. maddeye göre belediyeler “yangın, sanayi

⁴ Antalya, Balıkesir, Bursa, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Mardin, Mersin ve Ordu gibi büyükşehir belediyeleri yanında bazı il belediyelerinin (Amasya, Bolu, Kütahya belediyeleri vb.) de gönüllü itfaiyecilik yönetmeliklerini çıkardıkları görülmektedir.

⁵ Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Ordu, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illeri.

kazaları, deprem ve diğer doğal afetlerden korunmak veya bunların zararlarını azaltmak amacıyla beldenin özelliklerini de dikkate alarak gerekli afet ve acil durum plânlarını yapar, ekip ve donanımı hazırlar”lar. Ayrıca belediyeler, “belediye sınırları dışında yangın ve doğal afetler meydana gelmesi durumunda, bu bölgelere gerekli yardım ve destek sağlayabilir”ler.

Belediye Kanunu’nun bu çalışmanın konusuyla en fazla ilgili olduğu maddelerden biri de “belediye hizmetlerine gönüllü katılım”ı ele alan 77. maddedir. Söz konusu maddeye göre belediye; “sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında belde de dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular.

Gönüllülerin nitelikleri ve çalıştırılmalarına ilişkin usûl ve esaslar İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.”

Görüldüğü üzere “Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım”ı düzenleyen maddede hangi belediye hizmetlerine gönüllü katılımın söz konusu olabileceği tek tek sayılmıştır. Hukuktaki; “Sınırlı sayıda sayma (numerus clausus) durumunda kıyas yapılamaz” kuralı⁶ gereğince, kanun koyucunun gönüllü katılım kapsamına giren hizmet alanları ile ilgili olarak kıyas yapılmasına ve itfaiye, acil yardım ve kurtarma, zabıta (özellikle denetim boyutuyla) ve bayındırlık gibi konularda da gönüllü katılıma onay verdiği anlamının çıkarılması mümkün gözükmemektedir.

Nitekim kanunun ilgili maddesinin gerekçesinden, belediye hizmetlerine gönüllü katılımın daha çok sosyal nitelikteki hizmetleri kapsadığı, itfaiye, acil yardım ve kurtarma gibi içinde yaralanma

ya da ölüm riskini de barındıran hizmetlerle ilgili olmadığı anlaşılmaktadır:

“Madde 77- Maddede sayılan değişik sosyal hizmetlerin yapılmasında dayanışma ve katılım; hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliğin sağlanması amacıyla gönüllü kişilerin bu hizmetlere katılmasına ilişkin mekanizmaların oluşturulması ve buna ilişkin hususların İçişleri Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenmesi öngörülmektedir” (Belediye Kanunu Tasarısı, 2005).

Bu duruma rağmen, yukarıdaki maddeye (Belediye Kanunu, md.77) dayanılarak çıkarılan 2005 tarihli “İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği”nde hukukun söz konusu kuralı göz ardı edilmiş ve “itfaiye, arama-kurtarma gibi denetim ve acil yardım hizmetleri” de hizmetlere gönüllü katılım kapsamına alınmıştır. Dolayısıyla yönetmeliğin ilgili hükmünde açık bir kanuna aykırılık söz konusudur. Bugüne kadar (Ekim 2017), kanunlara aykırılık davalarını da inceleyen Danıştay’ın da hizmetlere gönüllü katılıma ilişkin herhangi bir kararı bulunmamaktadır. Söz konusu aykırılığın giderilebilmesi için, halihazırdaki fiili durum da göz önünde tutularak, Belediye Kanunu’nun 77. maddesinin ilk fıkrasına (bir kanun değişikliği ile) “zabıta, itfaiye, arama-kurtarma gibi denetim ve acil yardım hizmetleri” ibaresi eklenmelidir.

3.3. 2005 Tarihli ve 25961 Sayılı “İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği”

2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nun 65. ve 2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 77. maddelerine dayanarak çıkarılan (ilgili yönetmelik, md.3) ve yukarıda da ifade edildiği üzere zabıta, “itfaiye, arama-kurtarma gibi denetim ve acil yardım hizmetlerine ilişkin hükümleri” bakımından kanuna aykırılık oluşturan İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği, il özel idarelerinin ve belediyelerin görev ve sorumluluklarına bağlı olarak, yetki alanlarında “gönüllü”

⁶ Söz konusu kural ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. Gözler, 2012:43.

çalıştırabilecekleri başlıca hizmetleri 5. maddesinde oldukça geniş bir yelpaze içerisinde ele almıştır. Söz konusu hizmetler şöyle sıralanmaktadır:

- Özürlülere, çocuklara, kadınlara, gençlere, yaşlılara, yoksullara, kimsesizlere ve düşkünlere yönelik eğitim, kültür, sağlık ve sosyal hizmetleri,

- Kütüphane, tiyatro, sinema gibi kültür hizmetleri,
- Bilişim, meslek edindirme kursları, kreş gibi eğitim hizmetleri,
- Park, bahçe, kent estetiği, çevre düzenlemeleri ile katı atık gibi çevre kirlenmesinin önlenmesine yönelik hizmetleri,
- Başıboş ve sahipsiz hayvanlara yönelik hizmetleri,
- Trafik, **itfaiye, arama-kurtarma** gibi denetim ve **acil yardım** hizmetleri,
- Tüm yaş gruplarını içine alan her türlü spor hizmetleri,
- Tarihi, kültürel mirasın ve tabiat varlıklarının yaşatılarak korunması hizmetleri.

3.4. 2006 Tarih ve 26326 Sayılı “Belediye İtfaiye Yönetmeliği”

Belediye İtfaiye Yönetmeliği belediye itfaiye örgütünün görevlerini 6. maddesinde⁷ ayrıntılı bir şekilde

sıralamaktadır. Buna göre itfaiye; yangınlara ve su baskınlarına müdahale etmekten, her türlü arama ve kurtarmaya, halkı, kurum ve kuruluşları itfaiye hizmetleri ile ilgili olarak bilgilendirmekten ve eğitmekten bu konuda tatbikatlar yapmaya, kamu ve özel kuruluşlara ait itfaiye birimleri ile gönüllü itfaiye personelinin eğitim ve yetiştirilmesine yardım etmekten bacaları ücret karşılığında temizlemeye / temizlettirmeye ve denetlemeye, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşlarını yangına karşı önlemler yönünden denetlemeye ve mevzuatın öngördüğü izin ve ruhsatları vermeye varana kadar çok sayıda görevi yerine getirmekle yükümlüdür.

Yönetmeliğin 45. maddesi ise “gönüllü itfaiyecilik”le ilgilidir. Maddeye göre; “itfaiye hizmetlerinin desteklenmesine ihtiyaç duyulan yerlerde” 2005 tarihli İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği hükümlerine göre gönüllü itfaiye teşkilleri kurulabilmektedir. Görüldüğü üzere Belediye İtfaiye Yönetmeliği de gönüllü itfaiyecilik teşkilleri kurma yetkisini, gönüllü itfaiyecilik konusundaki “kanuni dayanağı”nın problemlili olduğu anlaşılan İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği ile ilişkilendirme yoluna gitmiştir.

kuruluşları itfaiye hizmetleri ile ilgili olarak bilgilendirmek, alınacak önlemler konusunda eğitmek ve bu konuda tatbikatlar yapmak, g) Kamu ve özel kuruluşlara ait itfaiye birimleri ile gönüllü itfaiye personelinin eğitim ve yetiştirilmesine yardım etmek; bunların bina, araç-gereç ve donanımlarının itfaiye standartlarına uygunluğunu denetlemek ve bu birimlere yangın yeterlilik belgesi vermek ve gerektiğinde bu birimlerle işbirliği yapmak, ğ) Belediye sınırları dışındaki olaylara müdahale etmek, h) Belediye sınırları içinde bacaları belediye meclisince tespit edilecek ücret karşılığında temizlemek veya temizlettirmek ve bacaları yangına karşı önlemler yönünden denetlemek, ı) Talep edilmesi halinde orman yangınlarının söndürülmesi çalışmalarına katılmak, i) İmar planlarına göre parlayıcı, patlayıcı ve yanıcı madde depolama yerlerini tespit etmek, j) İşyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşlarını yangına karşı önlemler yönünden denetlemek, bu konularda mevzuatın öngördüğü izin ve ruhsatları vermek, k) Belediye başkanının verdiği diğer görevleri yapmak.

⁷ Madde 6 - (1) İtfaiye teşkilatının görevleri şunlardır: a) Yangınlara müdahale etmek ve söndürmek, b) Her türlü kaza, çökme, patlama, mahsur kalma ve benzeri durumlarda teknik kurtarma gerektiren olaylara müdahale etmek ve ilk yardım hizmetlerini yürütmek; arazide, su üstü ve su altında her türlü arama ve kurtarma çalışmalarını yapmak, c) Su baskınlarına müdahale etmek, ç) Doğal afetler ve olağanüstü durumlarda kurtarma çalışmalarına katılmak, d) 27/11/2007 tarihli ve 2007/12937 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik ile verilen görevleri yapmak, e) 5/6/1964 tarihli ve 6/3150 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Sivil Savunma ile İlgili Şahsi Mükellefiyet, Tahliye ve Seyrekleştirme, Planlama ve Diğer Hizmetler Tüzüğü gereğince kurulan itfaiye servisi mükelleflerini eğitmek, nükleer, biyolojik, kimyasal (NBC) maddeleri ile kirlenmelerde arıtma işlemlerine yardımcı olmak, f) Halkı, kurum ve

4. GÖNÜLLÜLÜK, DÜNYANIN ÇEŞİTLİ KENTLERİNDE VE ÜLKELERİNDE GÖNÜLLÜ İTFAİYECİLİK

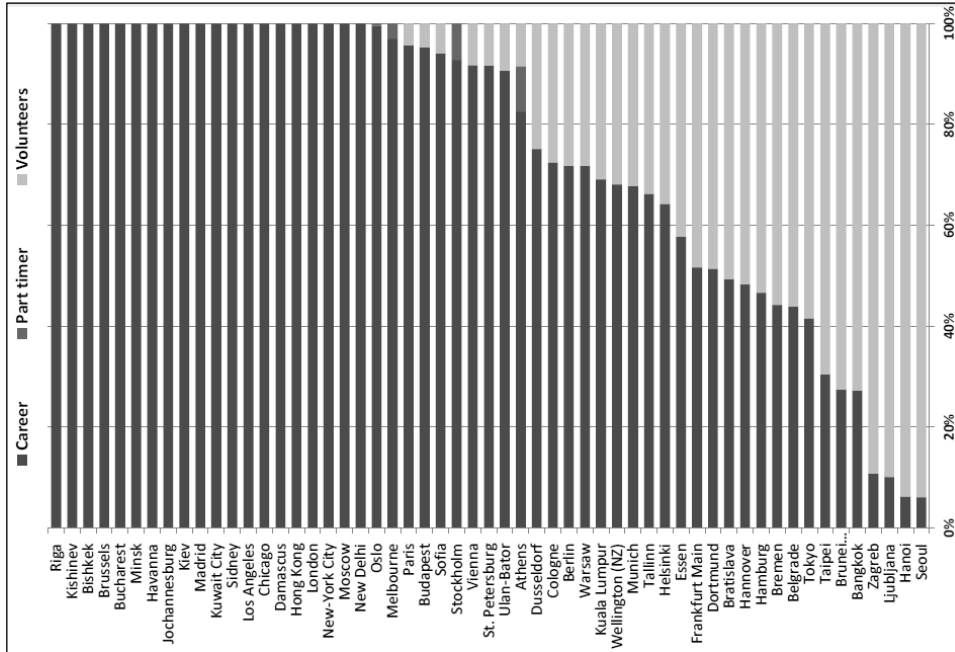
4.1. Gönüllülük

Gönüllülük, içinde yaşanılan toplumun sorunlarına kayıtsız kalmayan bireysel veya organize hareket eden yapılanmaları ve bu yapılanmaların toplumun bir bölümünü veya tamamını ilgilendiren sorunları hiçbir maddi kazanç beklentisi olmadan çözme iradesini (Kaya, 2013:3-4) ifade etmektedir. Artık dünyada insanlar yoksulluğu yok etmek, temel sağlık ve eğitim hizmetlerini iyileştirmek, insanlara güvenli su kaynağı ve sağlıklı koşullar sağlamak, çevre sorunlarından ve iklim değişikliğinden kaynaklanan sorunlarla başa çıkmak, afet riskini azaltmak, sosyal dışlanmayla ve şiddete meydan veren anlaşmazlıklarla mücadele etmek gibi çok çeşitli sebeplerle gönüllü faaliyetlere katılmaktadır (Birleşmiş Milletler Gönüllüleri, 2011:xx).

4.2. Dünyanın Çeşitli Kentlerinde ve Ülkelerinde Gönüllü İtfaiyecilik

Gönüllü itfaiyecilik günümüz dünyasında son derece yaygın olarak uygulanan bir hizmet alanıdır. Dünyanın pek çok ülkesinde, nüfusu az ve yangın vb. afetlerin gerçekleşme sıklığı düşük olan yerleşimlerde gönüllü itfaiyeciliğe ağırlık verilirken, nüfusu fazla ve yangın vb. afet ve acil durumların gerçekleşme sıklığı yüksek yerleşimlerde daha çok profesyonel itfaiyeciler tercih edilmektedir. Ancak bu yaygın olmakla birlikte genel bir kural/tercih değildir. Çünkü aynı zamanda, birçok ülkenin nüfusu kalabalık, hatta milyonları aşan kentlerinde de gönüllü itfaiyecilerin istihdam edildiği de görülmektedir. Örneğin Güney Kore'nin başkenti Seul (9,86 milyon), Vietnam'ın başkenti Hanoi (7,59 milyon), Hırvatistan'ın başkenti Zagreb (790 bin) gibi kentlerde gönüllü itfaiyecilerin oranı toplam itfaiyeci sayısının %90'larını bulmaktadır.

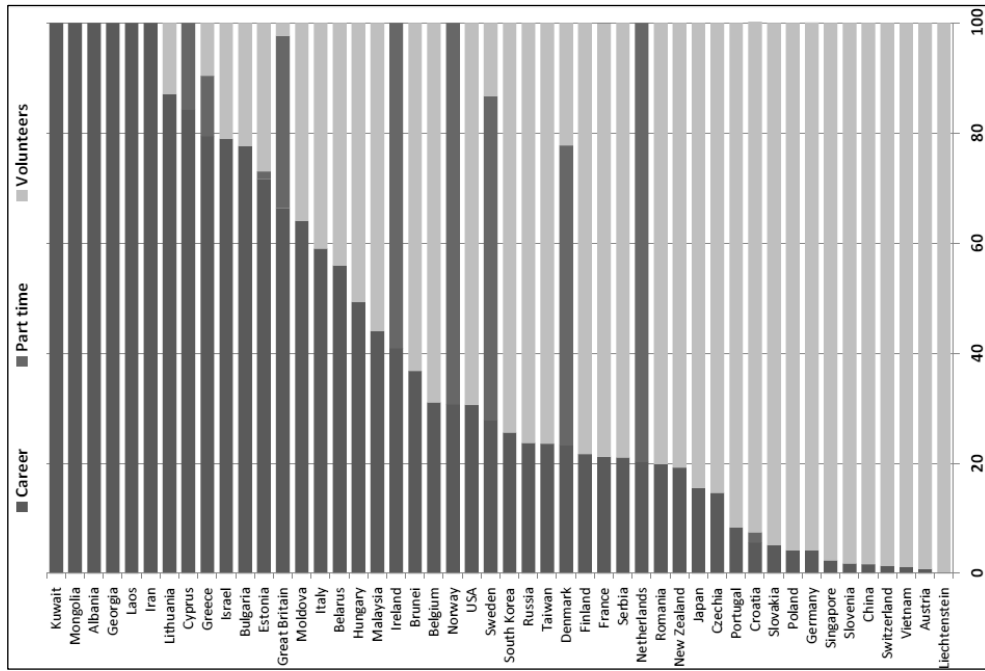
Şekil 1: Farklı İtfaiyeci Kategorilerinin Toplam İtfaiyeci Sayısı İçindeki Yüzde Oranları (Kentler)

Kaynak: Center of Fire Statistics, 2015, s.60.

Aşağıdaki şekil ve tablo (Şekil 2 ve Tablo 1) farklı itfaiyeci kategorilerinin toplam itfaiyeci sayısı içindeki yüzde oranlarını bu kez ülkeler bazında göstermektedir. Gönüllü itfaiyeci oranı büyük kentlerdekilere göre çok daha yüksektir. Örneğin; Avusturya, Vietnam, Çin, Slovenya, Singapur, Almanya, Polonya, Slovakya, Hırvatistan ve Portekiz’de gönüllü itfaiyecilerin toplam itfaiyeciler içindeki oranı %90’lar düzeyindedir. Bu oran Lihtenştayn’da %100’dür. Gönüllü itfaiyeciler Çekya, Japonya, Yeni Zelanda ve Romanya’da %80’ler, Fransa ve Rusya’da %70’ler, ABD, Belçika ve Brunei’de %60’lar düzeyindedir⁸.

Şekil 2: Farklı İtfaiyeci Kategorilerinin Toplam İtfaiyeci Sayısı İçindeki Yüzde Oranları (Ülkeler)

Kaynak: Center of Fire Statistics, 2015, s.43.

⁸ ABD’de 2015 yılında 29.727 yerel itfaiye örgütünde toplam 1.160.450 itfaiyecinin görev yaptığı belirlenmiştir. Bunların yaklaşık %70’i (814.850) gönüllü itfaiyecidir. Bir başka ilginç bilgi de itfaiyecilerin görev yaptıkları yerleşimlerin nüfusu ile ilgilidir. ABD’de profesyonel itfaiyecilerin büyük bir kısmı (%71) 25.000 veya daha fazla kişinin yaşadığı yerleşimlerde görev yaparken, gönüllü itfaiyecilerin yaklaşık %95’i 25.000’den daha az kişinin yaşadığı yerlerde, %50’sinden fazlası da 2.500’den daha az kişinin yaşadığı “kırsal” birimlerde görev yapmaktadır (National Fire Protection Association (NFPA) 2017). ABD, Almanya, Avustralya, Fransa, Japonya ve Türkiye’deki gönüllü itfaiyecilik uygulamaları ile ilgili daha fazla bilgi için bkz. İşbiririci, 2013:85-94.

Tablo 1: 2001-2013 Yılları Arasında Bazı Dünya Ülkelerinde Gönüllü İtfaiyecilerin Toplam İtfaiyeci Sayısı İçindeki Yüzde Oranları

Sıra No	Ülke	Gönüllü İtfaiyeci Oranı	Sıra No	Ülke	Gönüllü İtfaiyeci Oranı
1	Lihtenştayn	%100,00	11	Portekiz	%91,64
2	Avusturya	%99,13	12	Çekya	%85,38
3	Vietnam	%98,86	13	Japonya	%84,41
4	Çin	%98,29	14	Yeni Zelanda	%80,74
5	Slovenya	%98,15	15	Romanya	%80,17
6	Singapur	%97,57	16	Fransa	%78,61
7	Almanya	%95,82	17	Rusya	%76,27
8	Polonya	%95,79	18	ABD	%69,36
9	Slovakya	%94,90	19	Belçika	%68,90
10	Hırvatistan	%94,34	20	Brunei	%63,19

Kaynak: Center of Fire Statistics, 2015, s.33’ten yararlanılarak hazırlanmıştır.

5. TÜRKİYE’DE BELEDİYE İTFAİYE HİZMETLERİNE GÖNÜLLÜ KATILIM VE ÇEŞİTLİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

5.1. Türkiye’de Gönüllü İtfaiyecilik Kurumunun Gerekliliği

2012 tarih ve 6360 sayılı kanunla büyükşehir belediyelerinin sayısının 16’dan 30’a yükselmesi ve büyükşehir belediyelerinin görev alanının il mülki sınırı olarak belirlenmesi belediye itfaiye hizmetleri bakımından da son derece önemli sonuçlar doğurmuştur.

Daha önce (İstanbul ve Kocaeli büyükşehir belediyeleri istisna olmak üzere) sadece il merkezindeki büyükşehir alanına (metropoliten alana) itfaiye hizmeti sunmakla görevli olan büyükşehir belediyelerinin itfaiye birimleri, görev alanlarının il mülki sınırlarına kadar genişletilmesiyle birlikte tüm il düzeyinde itfaiye hizmetinden sorumlu hale gelmiştir. Bu da nüfus miktarı ne olursa olsun, kırsal-kentsel bakımdan hangi nitelikte olursa olsun, il merkezi yanında, il mülki sınırları içindeki bütün ilçe ve mahallelerin itfaiye hizmetlerinin de büyükşehir belediyeleri tarafından verileceği anlamını taşımaktadır.

Aynı durum il merkezindeki kenti gerçekte bir metropoliten alan olmayan, ancak ilin toplam nüfusunun 750 bini aşması sonucu kanunla büyükşehir belediyesine çevrilen yeni 14 il merkezi için söz konusudur ve

onlar için durum, büyükşehir belediye hizmetlerini (ve özelden itfaiye hizmetlerini) il düzeyinde sunmak bakımından çok daha zor görünmektedir.

Örneğin; 2016 nüfus sayımına göre merkezdeki ilçesinin (Menteşe) nüfusu 108.068 (TÜİK, 2017) olan Muğla⁹ Büyükşehir Belediyesi, Fethiye ilçesinin uzak bir mahallesine (6030 sayılı kanundan önceki adıyla “köy”üne) gerektiğinde itfaiye aracı ulaştırmak, muhtemel bir yangın olayına müdahale etmek zorunda kalacaktır. Bu da belediyeyi çok zahmetli ve maliyetli bir tablo ile karşı karşıya bırakacaktır.

İşte böyle bir vasatta “gönüllü itfaiyecilik” kurumu tüm belediye yönetimleri için, ama özellikle de büyükşehir belediyeleri için son derece ideal bir tercih olarak öne çıkmaktadır.

Zira gerek nüfusu az ve yangın vb. afet yaşanma periyodu seyrek olan yerleşimlerde kurulacak gönüllü itfaiye istasyonları, gerekse bu istasyonlarda ihtiyaç durumunda görev yapacak ve muhtemel itfai olaylara en kısa sürede müdahale edecek gönüllü itfaiyeciler, tıpkı bir can simidi gibi büyükşehir belediyesi itfaiyesinin yükünü büyük ölçüde hafifleteceklerdir.

⁹ Türkiye İstatistik Kurumu; http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2305, 21.11.2017.

5.2. Türkiye’de Gönüllü İtfaiyecilik Uygulamalarının Başlangıç Süreci

1999 Gölcük Depremi’nden sonra gönüllülük çalışmalarının başladığı Türkiye’de geçen yıllar içerisinde gönüllü itfaiyecilik ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Ancak bu çalışmaların çok yetersiz olduğu değerlendirilmektedir. Profesyonel itfaiye istasyonlarına uzak olan köy, mahalle gibi kırsal bölgelerde gönüllü itfaiyeci istasyonlarının kurulması gerekmektedir. Zira yangın çıkma riski düşük ve yangın sayısı az olan bir bölgede profesyonel itfaiyeci çalıştırmak çok maliyetlidir.

İtfaiye hizmetlerine gönüllü katılımın yangına ilk müdahale süresini azaltmakta çok büyük katkı sunacağı açıktır. Bu nedenle yangın riski düşük köylerde gönüllü itfaiyecilik eğitimleri verilmesi ile, köylülerin yangına büyümeden müdahale etmeleri mümkün olabilecektir (İşbitirici, 2013:90).

İstanbul’da ilk gönüllü itfaiye istasyonu; üzerinde 120 hane barındıran Sedef adasında, bir adet orman aracı teslim edilerek ve 10 adet gönüllü itfaiyeci eğitilerek 2005 yılından itibaren hizmete girmiştir (İnce, 2013:32). O tarihten 2013 yılına kadar 55 köyde toplam 1.177 gönüllü itfaiyeci yetiştirilmiştir (İşbitirici, 2013:91).

Kocaeli ilinde Mollafenari, İshakçılar, Akçaova, Akmeşe ve Eşme köylerinde, aynı şekilde Kocaeli İtfaiye Daire Başkanlığı’nca birer itfaiye aracı teslim edilmiş ve yaklaşık 10’ar gönüllü itfaiyeci eğitilerek hizmete sokulmuştur. Denizli ilinde Orman Bölge Müdürlüğü ve İl Özel İdaresi koordinasyonu ile 125 adet orman içi köyüne; traktöre entegre edilebilen ve kuyruk milinden hareket alan, yerli yapım yangın söndürme tankeri muhtarlıklar emrine verilmiş ve kullanacak kişilerin eğitimleri tamamlanmıştır. Balıkesir ve Mersin illerinin bazı köylerine de yerli yapım yangın söndürme tankeri temin edilmiştir. Ayrıca ilk defa, 2013 yılı yaz sezonunun başında İzmir’deki tüm orman köylülerine kısa süreli de olsa yangın eğitimi verilmiştir. Karaman ilinin

Ermenek ilçesine bağlı 4 köyün ve Burdur ilinin şehre uzak köyleri olan 11 köyün muhtarlarına da yangın söndürme tankeri teslim edilmiştir (İnce, 2013:32).

Zonguldak Ereğli’de 2010 yılında başlayan gönüllü itfaiyecilik çalışmalarında 98 erkek, 42 bayan toplam 140 kursiyer mezun edilerek gönüllü itfaiyeci olmaları sağlanmıştır. Zonguldak Alaplı’da 2010 yılında başlayan gönüllü itfaiyecilik çalışmalarında 65 günlük eğitimin ardından 50 kursiyer mezun edilerek gönüllü itfaiyeci olmaları sağlanmıştır.

Konya ili 31 ilçe 242’si orman köyü olmak üzere 747 köy ve kasaba ile 39.000 km²’lik yüzölçümüne sahiptir. Türkiye’nin en geniş yüzölçümüne sahip olan Konya’da da bütün köy ve kasabalara profesyonel itfaiye kurmak mümkün olmadığından gönüllü itfaiyecilik çalışması başlatılmıştır (İşbitirici, 2013:91) 2015 yılı itibarıyla Konya Büyükşehir Belediyesi’nde yaklaşık olarak 1.000 kişinin gönüllü itfaiyeci olarak görev yaptığı (Kocaoğlu ve Bingöl, 2015:58) belirtilmektedir.

5.3. İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin Gönüllü İtfaiyecilik Faaliyetleri

İstanbul Büyükşehir Belediyesi itfaiye hizmetleri ile ilgili faaliyetlerini genel olarak İtfaiye Daire Başkanlığı eliyle yürütmektedir.

2017 yılı Nisan ayı sonu itibarıyla İtfaiye Daire Başkanlığı’nda 3.941 çalışan görev yapmaktadır. Bunlardan 3.652’si profesyonel itfaiyecidir. Ayrıca 26 gönüllü itfaiye istasyonunda 370 gönüllü itfaiyeci personeli görev yapmaktadır. Dolayısıyla İstanbul ilinde itfaiye hizmetleri görevli toplam itfaiyeci sayısı 4.022’dir ve gönüllü itfaiyecilerin toplam itfaiyeci sayısına oranı %9.19’dur. Türkiye’nin en fazla gönüllü itfaiyeci sayısına sahip ili olan İstanbul’un gönüllü itfaiyeci oranının %10’u bile bulmaması, bu konuda alınan mesafenin yetersizliğini belirgin bir biçimde ortaya koymaktadır.

TÜİK resmi rakamları referans alınarak yapılan değerlendirmede İstanbul’da 100 bin kişiye düşen profesyonel itfaiye çalışanı

sayısı 2004 yılında yaklaşık 16 iken 2016 yılı ayı sonu itibarıyla 27’ye ulaşmıştır (İstanbul BŞB, 2017:5). Şehir merkezinden uzak olan yerleşim alanlarında karşılaşılması muhtemel yangın vb. itfai olaylara karşı, bölge sakinlerinin hazırlıklı olması ve profesyonel itfaiye ekiplerinin olaya müdahalesine kadar geçen sürede ilk müdahaleyi kendi başlarına yapabilmeleri amacıyla bölge sakinlerine detaylı itfaiyecilik eğitimleri verilerek, gönüllü itfaiye istasyonları kurulmaktadır. 2017 yılı Nisan ayı sonu itibarıyla İtfaiye Daire Başkanlığı 94 itfaiye istasyonu ve 26 gönüllü itfaiye istasyonu olmak üzere toplam 120 istasyonla hizmet vermektedir. Tümü itfaiye istasyonları içinde olmak üzere 30 ambulans bekleme noktası bulunmaktadır (İstanbul BŞB, 2017:7).

5.4. Ankara Büyükşehir Belediyesi’nin Gönüllü İtfaiyecilik Faaliyetleri

Ankara Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Dairesi Başkanlığı’nda; 769’u memur ve 114’ü işçi olmak üzere toplam 883 personel görev yapmaktadır (Ankara BŞB, 2017:53). 2016 yılı sonu itibarıyla Ankara’da 41 itfaiye istasyonu bulunmaktadır (Ankara BŞB, 2017:179).

Belediyenin 2015-2019 Stratejik Planı’nda “Gönüllü itfaiyecilik çalışmalarını başlatmak” 60.4 kodlu stratejik hedef (Ankara BŞB, 2014:101) ve “gönüllü itfaiyecilik teşkilleri” oluşturulması ve 100 gönüllü itfaiyeci sayısına ulaşılması 2016 yılı performans hedefi (Ankara BŞB, 2016:102) olarak belirlenmesine rağmen Ankara’da gönüllü itfaiyecilik faaliyetleri henüz başlamamıştır. Bu konuda henüz uygun altyapının oluşturulmadığı ve konu ile ilgili yönetmelik çalışmasının devam ettiği (Ankara BŞB, 2017:179) belirtilmektedir.

5.5. İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin Gönüllü İtfaiyecilik Faaliyetleri

İzmir Büyükşehir Belediyesi’nde de Ankara’da olduğu gibi (2017 yılı itibarıyla) henüz “Gönüllü İtfaiyecilik” uygulamalarına başlanmamıştır. Konu ile ilgili faaliyet gösteren hizmet birimi İtfaiye

Dairesi Başkanlığı’na bağlı İtfaiye Tanıtım ve Kaynak Yönetimi Şube Müdürlüğü’dür.

Müdürlük 2016 yılı faaliyetleri çerçevesinde, halkın itfaiyecilik ve yangın güvenliği konusunda bilinçlendirilmesi ve 6360 sayılı kanun ile genişleyen sorumluluk alanında daha etkili bir yangına müdahale konseptinin oluşturulabilmesi amacıyla uygulanacak olan gönüllü itfaiyeciliğin teşkilatlandırılmasının önündeki engelleri kaldırmak, ‘Gönüllü İtfaiyecilik’ projesini hayata geçirmek (...) amaçları doğrultusunda çalışmalar yürütmüştür. Bu çerçevede yeni bir Gönüllü İtfaiyecilik Yönetmeliği hazırlanmış, yönetmeliğin hukuki kapsam ve iş sağlığı ve güvenliği açısından uygunluğu ile ilgili çalışmalar tamamlanmıştır.

Gönüllü itfaiyeciliğin ülke genelindeki ve yurt dışındaki uygulamaları ile ilgili araştırma yapmak, uygulamaları yerinde görmek amacıyla yerinde incelemeler yapılarak, gönüllü itfaiyeciliğe yönelik fuar ve organizasyonlara dâhil olunarak; uygulamada ortaya çıkabilecek aksaklıklar, karşılaşılabilecek sorunların tespiti ve uygun çözümlerin üretilmesi ve bu vesileyle üst düzey standartları yakalamış gönüllü itfaiyecilik hizmeti hazırlamak için çalışmalar yapılmıştır (İzmir BŞB, 2017:243).

6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Türkiye’de itfaiye hizmetleri ve özellikle gönüllü itfaiyecilik alanında yaşanan sorunlara ilişkin olarak geliştirilen çözüm önerileri şöyle sıralanabilir:

- Gönüllü itfaiyecilik kurumunun tüm ülkede yaygınlaştırılması sağlanmalıdır. Özellikle büyükşehir belediyelerinin görev yaptığı illerde küçük nüfuslu ve yangın ve afet riski düşük yerleşimlerde gönüllü itfaiye istasyonlarının kurulması yasal hale getirilmelidir.

- İtfaiye hizmetlerinin, zaman içerisinde meydana gelen ihtiyaçlar ve talepler doğrultusunda kapsamı bir hayli genişlemiş ve çeşitlenmiştir. Bu nedenle Türkiye’de

tüm itfaiye teşkilatlarının bütünlüğünü sağlayabilecek, hukuki alt yapı, ulusal organizasyon, koordinasyon, standardizasyon, eğitim, araştırma, geliştirme ve denetim gibi görevleri üstlenecek merkezi bir birim oluşturulmalıdır (Kavas Urul ve Kara, 2017:19).

- Gönüllü itfaiyecilerin sosyal güvenlik hakları güvence altına alınmalı, ferdi kaza sigortası yapılmalı, maaş ödenmemekle birlikte itfai olaylara müdahale sürecindeki tüm masrafları bağlı buldukları belediyelerce karşılanmalı, müdahale ettikleri olay başına belirli bir miktar ücret ödenmelidir. Ayrıca gönüllü itfaiyeciler bağlı oldukları yerel yönetimlerin almış olduğu vergilerden muaf tutulmalıdır (İşbitirici, 2013:93).

- İtfaiye teşkilatının yangınla mücadele dışındaki birçok görevi Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ve Orman Genel Müdürlüğü'nün görevleri ile paralellik arz etmektedir. Bu da hem kaynakların verimsiz kullanımına, hem de görev ve yetki karmaşasına neden olmaktadır. Bu kapsamda, Türkiye'de "acil durum müdahale kurumları" yeniden yapılandırılmalı, itfaiye hizmet alanlarının hangi kurumun sorumluluğu altında olduğu somut olarak mevzuatla belirlenmelidir (Kavas Urul ve Kara, 2017:20).

- Gönüllü itfaiyeciliğin Türkiye'de etkili bir şekilde uygulanabilmesi ve gönüllü itfaiyecilerin sahip olması gereken hakların yasal bir zemine kavuşabilmesi için kapsamlı bir mevzuat çalışmasına ihtiyaç vardır. Gönüllü itfaiyecilik hakkında gerekli mevzuat çıkarılincaya kadar, arama kurtarma ekipmanları ve personeliyle donatılmış olan itfaiye birimlerince ve ilgili merkezi idarelerce, kentte çalışan tüm kesimlere yönelik yangın ve afet bilgisi ve bilinci kazandırılmalı ve muhtemel yangın, afet ve acil durumlarda can ve mal kaybının asgari düzeye indirilmesi sağlanmalıdır (Kavas Urul ve Kara, 2017:21).

Türkiye'de sınırlı sayıdaki ilde yürütülen gönüllü itfaiyecilik uygulamalarının henüz emekleme aşamasında olduğu, zaman içinde bu uygulamaların ülke sathında

yaygınlaşacağı ve hız kazanacağı temel bir beklentidir. Zira Türk yerel yönetim sisteminde 6360 sayılı kanunla birlikte yeniden başlayan yapısal ve işlevsel değişim süreci, itfaiye hizmetleri boyutuyla böyle bir gelişmeyi zorunlu kılmaktadır. Buna ilaveten gönüllü itfaiyecilik uygulamaları, hem belediyeler ve hem de hemşehriler açısından son derece önemli işlevler görebilmektedir. Gerçekten de gönüllü itfaiyecilik bir yandan hemşehrilerin itfaiye örgütünün yangın ve afetlerle mücadelesinde en büyük yardımcısı olurken, diğer yandan da hemşehrilerin yerel hizmetlere katılım imkânı bulduğu ve böylece kentle, kent yönetimi ile ve halkla bütünleştiği bir kurum niteliği taşımaktadır. Bir başka ifade ile gönüllü itfaiyecilik faaliyetlerin yaygınlaşmasıyla, özellikle büyükşehir belediyelerinin nüfusu ve buna bağlı olarak itfai olay çıkma sıklığı düşük olan yerleşim yerlerinde ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücü arzı sağlanacak, buna ilaveten halkın kent yönetimine -sadece karar süreçlerinde değil- uygulama (hizmet üretme/sunma) süreçlerinde de katılmasına ve katkı vermesine elverişli zemin hazırlanacak ve halkın yaşadığı kentle kurduğu aidiyet ve sahiplik duygularına dayalı ilişkisi çok daha güçlü bağlarla sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

1. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ (2014). "Stratejik Plan (2015-2019)", https://www.ankara.bel.tr/files/5714/1407/2221/stratejik_plan_2015_2019.pdf, 18.09.2016.
2. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ (2016). "2016 Bütçe Yılı Performans Programı", https://www.ankara.bel.tr/files/2814/5077/8167/Btce_yili_performans_Performans_2016.pdf, 18.09.2016.
3. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ (2017). "2016 Yılı İdare Faaliyet Raporu", <https://www.ankara.bel.tr/files/3414/93>

- 38/9501/2016_FAALYET_web2.pdf, 01.05.2017.
4. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ (2005). “Belediye Kanunu Tasarısı”. <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1038.pdf>, 23.03.2007.
 5. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÖNÜLLÜLERİ (UNV) (2011). “Dünyada Gönüllülüğün Durumu Raporu 2011, Küresel Refah için Evrensel Değerler”, (Çev.) BİLİZ, Z., http://www.tr.undp.org/content/dam/turkey/docs/Publications/mdgs/SWVR_TR.pdf, 01.10.2017.
 6. CENTER OF FIRE STATISTICS (CTIF 2015) (2015). “International Association of Fire and Rescue Services, World Fire Statistics”, http://www.ctif.org/sites/default/files/ctif_report20_world_fire_statistics_2015.pdf, 31.10.2017.
 7. GÖZLER, K. (2012). “Yorum İlkeleri”, <http://www.anayasa.gen.tr/yorum-ilkeleri.pdf>, 23.10.2017.
 8. İNCE, A. (2013). “Gönüllü İtfaiye İstasyonlarına Olan İhtiyacı Belirleyen Faktörler”, Standard Ekonomik ve Teknik Dergi, Temmuz 2013, 27-32.
 9. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ (2017). “İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı, İstatistikler 2017”, http://itfaiye.ibb.gov.tr/img/1451386112017__5434381366.pdf, 07.10.2017.
 10. İŞBİTİRİCİ, C. (2013). “İtfaiye ve Gönüllülük Uygulamaları”, TÜYAK 2013 Yangın ve Güvenlik Sempozyumu ve Sergisi, Bildiriler Kitabı, İstanbul: 85-94.
 11. İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ (2017): “2016 Faaliyet Raporu”, https://www.izmir.bel.tr/YuklenenDosyalar/Dokumanlar/FaaliyetRaporu_2016.pdf, 06.05.2017.
 12. KAVAS URUL, A. ve KARA, H. (2017) “Kentsel Mekânda Bir Yönetişim Meselesi Olarak İtfaiye Hizmetleri”, Kentsel Politikalar, ed. Ayşegül Mengi ve Deniz İşcioğlu, Ankara: Palme Yayıncılık, 633-651. https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/54548680/Kentsel_Mekanda_Bir_Yonetisimi_Meselesi_Olarak_Itfaiye_Hizmeti.pdf, 07.11.2017.
 13. KAYA, M. (2013). Türk Kamu Yönetiminde Gönüllülük ve Afet Yönetimi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi SBE, Ankara.
 14. UÇAR KOCAOĞLU, B. ve SEÇKİNER BİNGÖL, E. (2015). “Belediye Hizmetlerinde Gönüllü Katılım: Konya Örneği”, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 17 (29): 53-62.
 15. NATIONAL FIRE PROTECTION ASSOCIATION (NFPA) 2017 (2017). “Statistics about the Fire Service”, <http://www.nfpa.org/news-and-research/fire-statistics-and-reports/fire-statistics/the-fire-service>, 30.10.2017
 16. TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (2017). “İl ve İlçelere Göre İl/İlçe Merkezi, Belde/Köy Nüfusu ve Yıllık Nüfus Artış Hızı”, 2016, http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2305. 21.11.2017